

EKSAMENSOPPGAVE

JUS2111 – Statsforfatningsrett, folkerett og menneskerettigheter

Vår 2023

Dato: 15. mai

Tid: 09:00 (6 timer)

Hver høst samles politikere, journalister, næringslivstopper og andre samfunnsengasjerte personer til en uke med samfunnsdebatter i Lillevik. Peder Ås er primus motor for arrangementet. Han er svært stolt av at han hvert år får samlet landets viktigste personer i sin gamle hjembygd, og i år planlegger han å hente inn sentrale statsledere fra utlandet til debatt om den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa. Foruten den norske statsministeren og flere stortingspolitikere har han i år allerede fått booket inn to andre europeiske statsledere.

For å planlegge arrangementet og sikkerheten rundt arrangementet, tar Peder Ås noen måneder i forveien initiativ til en sikkerhetsøvelse. Han får blant annet tre studenter fra Teaterhøgskolen til å spille rollen som de tre statslederne. Ellers stiller lokalbefolkningen opp for å leke journalister, politikere og publikum. Lokalt politi og Politiets sikkerhetsorganisasjon stiller opp for å øve på sikkerhetsrutiner omkring arrangementet.

Under den fiktive debatten på scenen mellom de tre studentene, blir det plutselig avfyrt skudd. Publikum tror først det er en del av øvelsen, men når en av studentene på scenen faller om, oppstår det panikk. I kaoset får Peder Ås øye på en mann med et par pussige krykker som avfyrer skudd fra den ene krykken. Peder kaster seg over krykkemannen, får lagt ham i bakken og avvæpnet ham. Han holder ham fast til politiet etter hvert kommer til og kjører mannen til arresten i nabobyen Storvik. Den skadde teaterstudenten blir brakt til sykehuset i Storvik og overlever hendelsen uten alvorlige mén.

Krykkemannen blir fremstilt for Storvik tingrett og varetektsfengsles med brev- og besøksforbud. Den kjente advokat Flamme fra hovedstaden oppnevnes som forsvarer. Flamme er imidlertid opptatt med andre saker og kommer først til arresten i Storvik etter to dager. Under sitt første møte med krykkemannen legger han merke til at klienten er svært forkommen. Klienten kan fortelle ham at noen slapp inn en dame på cellen hans dagen etter han ble brakt i arresten. Hun hadde lenket ham til et fastmontert rør i veggen slik at han ble tvunget til å stå oppreist i omtrent samme posisjon i ca. fire timer mens hun hadde etterspurt informasjon om hvor han hadde fått krykkevåpnene fra og om han var en del av et større terrornettverk. Hun hadde med seg et mindre apparat som kunne benyttes

til el-sjokk. Krykkemannen kunne fremvise sår rundt håndleddene og kunne fortelle advokat Flamme at han særlig hadde fryktet for sitt liv fordi han var redd hun ville bruke el-sjokk apparatet.

Advokat Flamme ble meget opprørt og kontaktet politimester Hans Tastad i Lillevik, siden Flamme ikke stolte på politiet i Storvik hvor krykkemannen satt fengslet. Politimester Tastad begynte undersøkelser umiddelbart. Etter kort tid hadde han og hans kollegaer pågrepet en utenlandsk kvinnelig statsborger på hotellet i Storvik som gikk under dekknavnet «Marita» og som kunne stemme med beskrivelsen krykkemannen hadde gitt. Både Marita og politiet i Storvik benektet imidlertid krykkemannens fortelling, og politimester Tastad fikk noen timer senere en telefon fra justisministeren med beskjed om ikke å fremstille Marita for fengsling i Norge, men kjøre henne til ambassaden til YSA i Oslo. Tastad nektet å etterkomme beskjeden fra justisministeren og fikk i stedet en ung politijurist i Storvik til å hente ut et videoopptak fra cellen til krykkemannen i all hemmelighet. Videoopptaket fra cellen bekreftet krykkemannens fortelling.

Marita ble deretter fremstilt for varetektsfengsling i tingretten. Hennes forsvarer krevde henne løslatt umiddelbart under henvisning til Wien-konvensjonen om diplomatisk samkvem artikkel 29. Ut fra dokumenter som det lokale politiet hadde funnet på hennes hotellrom, var det på det rene at Marita var ansatt som diplomat ved ambassaden til YSA og at hun antagelig var ansatt i landets etterretningsorganisasjon DIA. Den lokale politijuristen anførte imidlertid på vegne av påtalemyndigheten at Marita hadde brutt artikkel 41 i den omtalte Wien-konvensjonen og derfor ikke kunne løslates, jf. også FNs torturkonvensjon artikkel 5 nr. 1 og artikkel 6 nr. 1. Det måtte særlig tas i betraktning at krykkemannen var norsk statsborger. Til dette svarte Maritas forsvarer at artikkel 41 ikke hadde slike rettsvirkninger som politijuristen hevdet.

Videre viste Maritas forsvarer til at behandlingen som krykkemannen hadde fått uansett ikke var av en slik karakter at torturforbudet i Grunnloven § 93/EMK artikkel 3 var krenket. Særlig måtte det tas hensyn til alvorret i krykkemannens handlinger og den reelle faren for at han var medlem av en farlig terrororganisasjon som hadde planlagt lignende hendelser i nær fremtid. I lys av dette var det forholdsmessig å utsette krykkemannen for den behandlingen han hadde fått, hevdet Maritas forsvarer. Den lokale politijuristen hevdet på sin side at det var irrelevant om behandlingen av krykkemannen var forholdsmessig eller ikke.

Samtidig tok advokat Flamme på vegne av krykkemannen ut erstatnings søksmål mot den norske stat ved Justisdepartementet. Staten sa seg enig i at man prinsipielt kunne få erstatning dersom staten krenker torturforbudet, men anførte at staten i dette tilfellet ikke kunne være ansvarlig for hva DIA-agenter foretok seg i Norge. Advokat Flamme viste på sin side til FNs torturkonvensjon artikkel 11 og Grunnloven § 93 fjerde ledd og pekte på at det var uten betydning for statens ansvar hvem som faktisk hadde utført handlingene.

På Stortinget reagerte stortingsrepresentant Ole Vold på justisministerens innblanding. Vold hevdet at justisministeren ikke kunne instruere politimesteren i fengslings- og påtalesaker, jf. straffeprosessloven § 55, slik hun hadde forsøkt, og at slik instruks i så fall måtte skje fra Kongen i statsråd. Justisministeren hevdet på sin side at hun hadde instruksjonsmyndighet over politiet i henhold til Grunnloven §§ 3 og 12 og at det ville være absurd om hun måtte sammenkalle til et ekstraordinært statsrådsmøte på Slottet for å be politimesteren kjøre Marita til Oslo. Justisministeren avviste også at straffeprosessloven § 55 hadde noen betydning for spørsmålet og hevdet at Grunnloven uansett gikk foran straffeprosessloven.

Ole Vold var også sint på pressen som til stadighet omtalte den fengslede attentatmannen som «krykkemannen». Vold brukte selv krykker på grunn av kronisk sykdom og mente pressens omtale av mannen var stigmatiserende og diskriminerende overfor personer med krykker og at omtalen derfor var i strid med Grunnloven § 98. Den norske medieforeningen stilte seg uforstående til anklagene og mente det ikke forelå noe rettslig grunnlag for Vold til å påberope seg Grunnloven § 98. Videre forsvarte foreningen pressens bruk av uttrykket «krykkemannen» og viste til at før man hadde avklart om mannen var terrorist eller psykisk syk kunne de ikke gå ut med bilde og navn av hensyn til mannens rett til privatliv. Vold sa seg enig i det, men mente likevel at pressen måtte benytte seg av et annet tilnavn enn «krykkemannen» og at dette ikke var eneste måten å anonymisere gjerningspersonen på. Medieforeningen svarte til dette at Vold i realiteten forsøkte å sensurere pressen og at det ikke forelå slik adgang i henhold til Grunnloven § 100 fjerde ledd.

Drøft og løs de rettslige spørsmål denne fiktive oppgaven reiser.

Oslo, våren 2023
Benedikte Moltumyr Høgberg
Faglig eksamensleder